

2019-03-01

Mark- och miljööverdomstolen
svea.hovratt@dom.se

BYGGNADS
VÅRDS
FÖRENINGEN

*Yttrande över Stockholms stads yttrande ang. ärendet överklagande av antagen detaljplan avseende fastigheterna Brädstapel 13 och 16, i stadsdelen Kungsholmen i Stockholms kommun.
Mål nr P 10362-18.*

Svenska byggnadsvårdsföreningen, SBF, har beretts tillfälle att inkomma med yttrande över rubricerade ärende senast den 4 mars 2019. Föreningen anför följande.

Sammanfattning

- I motsats till vad Staden anger anser SBF att 5 kap 18§ ÄPBL är tillämplig i detta ärende eftersom förslaget till detaljplan innebär en ökning av bygggrätten för samlad bebyggelse. Talerätten för ideella föreningar som uppfyller miljöbalkens villkor gäller inte bara nyexploatering utan även ändring av detaljplan som kan antas medföra betydande miljöpåverkan enligt 13 kap 6§ ÄPBL.
- SBF har i sitt överklagande utförligt argumenterat för varför förslaget till detaljplan, med hänvisning till den befintliga byggnadens dokumenterat höga kulturhistoriska värde, kan antas medföra betydande miljöpåverkan. SBF hänvisar ånyo till den EU-dom (mål C-570/13) som innebär att allmänheten inte kan fråntas rätten att överklaga Stadens bedömning att det ej är fråga om betydande miljöpåverkan.
- Stadens åsikt att planförslaget inte skulle medföra påtaglig skada på riksintresset strider enligt SBF:s uppfattning mot de tolkningar av begreppet som gjorts av lagstiftaren, Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet.
- Staden tycks anse att det faktum att kulturhistoriska bedömningar av experter inte är juridiskt bindande är ett skäl att negligera expertutlåtandena. SBF vill här påtala att Stadens egen expert Stadsmuseet bedömer att Trygg-Hansarhusets höga kulturhistoriska värde motsvarar byggnadsminnesklass. SBF anser att den föreslagna påbyggnaden, genom att visuellt reducera den befintliga byggnaden till ett fundament för påbyggnaden, skulle medföra en oacceptabel förvanskning av ett av våra mest betydande senmodernistiska arkitektoniska verk i Stockholm. Det är byggnadsnämndens skyldighet att fatta beslut utifrån gällande lagstiftning till skydd för kulturarvet där expertutlåtandena är ett beslutsunderlag som ska beaktas.

Planförslaget innebär en ökad bygg rätt varför 5 kap 18§ ÄPBL är tillämplig

Staden hävdar att detaljplanen inte omfattas av bestämmelsen i 5 kap 18§ ÄPBL. Staden menar att punkt 2 i nämnda paragraf i den äldre plan- och bygglagen inte skulle vara tillämplig eftersom bygggrätten i den överklagade detaljplanen inte medför att området med sammanhållen bebyggelse expanderar.

Kommentar

På sidan 9 i planbeskrivningen som hör till antagandehandlingarna anges "De befintliga byggnaderna är inte planenliga. Byggnaderna har fler antal våningar än vad som anges i

planen." Redan den befintliga byggnaden är således högre än vad gällande detaljplan medger. Detta innebär att förslaget till ny detaljplan ger en betydligt högre byggrätt för att dels täcka in den redan befintliga byggnadshöjden och dels inrymma den stora påbyggnaden. Till skillnad mot vad Staden anger innebär alltså planförslaget en expansion av bebyggelsen genom en större byggrätt än tidigare varför 5 kap 18§ ÄPBL är tillämplig.

Här bör också nämnas att enligt 13 kap 6§ ÄPBL anges att rätten att överklaga detaljplaner för ideella föreningar som uppfyller kraven enligt 16 kap 13§ MB avser inte bara nyexploatering utan också ändring av detaljplan som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Stadens bedömning att planförslaget inte medför betydande miljöpåverkan får ifrågasättas av "den berörda allmänheten" enligt EU-dom.

Staden hänvisar till sin bedömning att planförslagets genomförande inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan samt till att Länsstyrelsen i sitt utställningsyttrande inte gett uttryck för någon annan bedömning och menar att föreningarna därför inte har talerätt.

Kommentar

SBF har i skrivelserna till mark- och miljödomstolen och till Mark- och miljööverdomstolen (2018-05-05, 2018-06-17 resp. 2018-10-27) utförligt argumenterat varför förslaget till detaljplan kan antas medföra betydande miljöpåverkan och hänvisar till dessa texter. I SBF:s överklagande (2018-10-27) till Mark- och miljööverdomstolen hänvisas till en EU-dom (mål C-570/13) där domens innebörd är att "den berörda allmänheten" inte kan fräntas talerätten därför att kommunen bedömt att det inte är fråga om betydande miljöpåverkan.

Stadens bedömning att de negativa konsekvenserna ej kan anses innebära påtaglig skada på riksintresset strider mot myndigheternas tolkning av begreppet

Staden hänvisar till rapporten "Konsekvensbeskrivning kulturmiljö och stadsbild" och anför att sammantaget visar rapporten att de negativa konsekvenserna blir begränsade och att planförslaget inte medför påtaglig skada på riksintresset.

Kommentar

SBF har i sitt överklagande (2018-10-27) till Mark- och miljööverdomstolen hänvisat till de tolkningar av begreppet "påtaglig skada" som gjorts av lagstiftaren ("med uttrycket påtagligt kan påverka" utesluts bagatellartad påverkan samt att "sådana åtgärder åsyftas som kan ha bestående negativ inverkan på det aktuella intresset"), av Naturvårdsverket ("påtaglig skada på natur- eller kulturmiljön kan uppstå om en åtgärd kan mer än obetydligt skada något eller några av de natur-, kultur-, eller friluftsvärden som utgör grunden för riksintresset") samt av Riksantikvarierämbetet (hänvisar till Naturvårdsverket allmänna råd samt anför att påtaglig skada kan uppstå om "en åtgärd mer än obetydligt skadar något eller några av de värden som utgör grunden för riksintresset"). De citat som SBF gjort ur konsekvensbeskrivningen visar att påverkan är betydligt större än vad som bör kunna tolereras enligt dessa tolkningar varför påverkan på riksintresset kan bedömas som påtaglig.

Staden negligerar expertutlåtanden och gällande lagstiftning

Staden anför att det faktum att en byggnad utpekats som särskilt värdefull i en kulturhistorisk klassificering saknar rättsverkan och att det är en uppgift för kommunens byggnadsnämnd att ta ställning till om en byggnad har sådana värden att den kan anses särskilt värdefull. Staden anför också att förvanskningbegreppet inte är definierat i vare sig lag- eller motivtext.

Kommentar

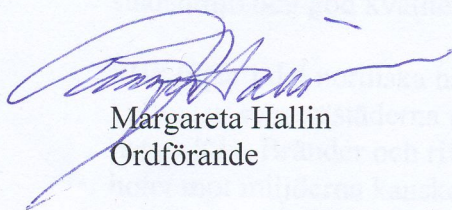
Givetvis är inte kulturhistoriska inventeringar, bedömningar och klassificeringar direkt juridiskt bindande. Däremot utgör dessa ställningstaganden av experter ett nödvändigt underlag för byggnadsnämndens beslut om detaljplaner och bygglov. Som juridisk ledning för hur denna kunskap ska beaktas har Sverige nationella miljömål och en tydlig lagstiftning:

En precisering av det nationella miljökvalitetsmålet "God bebyggd miljö" anger att "det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap bevaras, används och utvecklas". Enligt plan- och bygglagen ska planläggning ske med hänsyn till kulturvärden. Byggnadsverk ska utformas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stadsbilden och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan. Ändring av byggnad ska utföras varsamt med hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och kulturhistoriska värden. (2 kap 2§, 3 kap 1 och 10§§ ÄPBL)

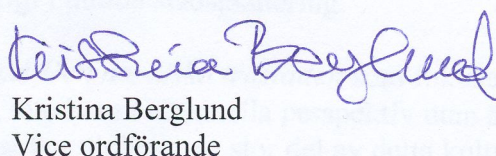
Trygg-Hansahuset är ett av senmodernismens mest betydande arkitektoniska verk. Stadens egen expert Stadsmuseet bedömer att anläggningen har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde (blåklassat) och enligt museets beslut (2009-04-17) motsvarar det kulturhistoriska värdet fordringarna för byggnadsminne enligt kulturmiljölagen. Som SBF anfört i tidigare skrivelser skulle ett genomförande av projektet innebära en grov förvanskning av ett synnerligen värdefullt byggnadsverk och därmed strida mot varsamhetsbestämmelser i plan- och bygglagen. Projektet skulle också medföra stor påverkan på flera av uttrycken för riksintresset för Stockholms innerstad med Djurgården och därmed medföra påtaglig skada på riksintresset.

Byggnadsnämnderna är skyldiga att i sin ärendehantering med utgångspunkt från erforderligt kunskapsunderlag se till att lagstiftningen följs i plan- och byggärenden. I detta fall anser SBF att stadsbyggnadsnämnden genom sitt beslut att anta förslaget till detaljplan inte har tagit hänsyn till expertkunskap och gällande lagstiftning till skydd för kulturarvet.

För Svenska byggnadsvårdsföreningen dag som ovan

Margareta Hallin
Ordförande

Kristina Berglund
Vice ordförande

Svenska byggnadsvårdsföreningen grundades 1975 och är en oberoende icke vinstdrivande, ideell förening med cirka 6000 medlemmar. Föreningen är en miljöorganisation vars huvudsakliga ändamål är att sprida och förmedla kunskap om byggnadsvård och sunt byggande, att slå vakt om vårt byggda och gröna kulturarv och nyttja detta som en resurs i stadsutvecklingen samt att främja en god stadsmiljö och god kvalitet i övrigt i nutida stadsplanering.